

van *Ophioglossum* te Crapoel zou de begroeiing te Wylré gerekend kunnen worden tot het *Arrhenatheretum elatioris picridetosum*. Een belangrijke standplaatsconditie voor de aanwezigheid van *Ophioglossum vulgatum* op de Wylré-akkers is ongetwijfeld dat de vegetatie geen gesloten (gras)mat vormt, maar een zekere openheid heeft. Deze voorwaarde vindt zijn oorsprong in het akkerverleden en wordt gegarandeerd door de beweiding met schapen en het in het najaar (laag bij de grond) maaien van de resterende begroeiing.

Het in de directe nabijheid van de populatie van Addertong aanwezige struweel gecombineerd met de noordwest-expositie van de helling zorgt voor een zekere luchtvochtigheid. Het is op deze plaats misschien gepast een compliment te maken aan de beheerende instantie, in dit geval het Staatsbosbeheer. In dertig jaar tijd hebben de Wylré-akkers zich kunnen ontwikkelen tot een van de belangrijkste natuurrezervaten in Zuid-Limburg, waarbij door de beheerder steeds adequaat werd ingespeeld op de veranderingen in de vegetatie: een maaibeheer met afvoeren werd omgezet in extensieve beweiding door mergellandschapen, waarbij omwille van de gewenste verschraving soms in het najaar een 'extra' maaibeurt plaatsvindt; de struwelen worden kortgehouden, waarbij met name snelgroeïende soorten met een hoge bladproductie (*Acer pseudoplatanus*, *Betula pendula*) worden verwijderd; een doornhaag langs het pad ontmoedigt intensieve betreding van een al te gretig publiek. We vonden steeds steun bij ons plantensociologisch onderzoek, waarbij we gestimuleerd werden de resultaten ervan te vertalen in beheersadviezen.

SUMMARY

OPHIOGLOSSUM VULGATUM ON THE 'WYLRÉ-AKKERS' NEAR WYLRÉ

A large population of *Ophioglossum vulgatum* was found on the 'Wylré-akkers' in 1992. Since 1950, this species has been found in Zuid-Limburg at only nine locations. The 'Wylré-akkers', situated within the woodlands of Wylré, comprise derelict arable land in succession towards chalk grassland. The synecology of the vegetation is described on the basis of phytosociological and pedological investigations. Due to the more or less pioneer character of the vegetation, the prevailing plant community consists of several syntaxonomic species groups and is therefore difficult to classify; it shows the greatest affinity with the *Arrhenatheretum elatioris picridetosum*. In addition, the occurrence of *Ophioglossum vulgatum* at other locations in the Netherlands is briefly discussed.

LITERATUUR

- HAEUPLER, H. & P. SCHÖNFELDER, 1989. Atlas der Farn- und Blütenpflanzen der Bundesrepublik Deutschland. Stuttgart, Ulmer.
- HENNEKENS, S.M. & J.H.J. SCHAMINÉE, 1983. Een onderzoek naar de positie van de Wylré-akkers in een ontwikkeling van bemest bouwland naar eventueel krijthelling-grasland: de bodem. Doctoraalverslag, K.U. Nijmegen.
- HENNEKENS, S.M. & J.H.J. SCHAMINÉE, 1986. Het levensritme van de vegetatie op verlaten akkers in Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 75 (2): 22-29.
- HENNEKENS, S.M., J.H.J. SCHAMINÉE & V. WESTHOFF, 1983. De ontwikkeling van krijthellinggraslanden op verlaten akkers in Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 72

(8): 136-143.

- HEUKELS, H., 1907. Woordenboek der Nederlandsche Volksnamen van Planten. Amsterdam, Versluys.
- HILLEGERS, H.P.M., 1984. Het Maanvarentje in het Mergelland. De Levende Natuur 85 (5): 154-157.
- LEMAIRE, A.A.J. & J.H.J. SCHAMINÉE, 1989. De vegetatieontwikkeling in het Lange Vlak (Amsterdamse Waterleiding-duinen). Rapport. Gemeentewaterleidingen, Amsterdam.
- LONDO, G., 1988. Nederlandse freatofyten (With summary; Dutch phreatophytes). Wageningen, Pudoc.
- MEIJDEN, R. VAN DER, 1990. Heukels' Flora van Nederland. Eenentwintigste druk. Groningen, Wolters-Noordhoff.
- MEERTENS, M.H. & J.H.J. SCHAMINÉE, 1991. Een nieuwe groeiplaats van het Maanvarentje in het Mergelland. Natuurhistorisch Maandblad 80 (12): 238-240.
- MELTZER, J., 1945. Natuurruimten 1944. Rapport betreffende uit natuurwetenschappelijk oogpunt belangwekkende terreinen in de provincie Noord-Holland.
- MENNEMA, J., A.J. QUENE-BOTERENBROOD & C.L. PLATE, 1985. Atlas van de Nederlandse flora. 2. Zeldzame en vrij zeldzame planten. Utrecht; Bohn, Scheltema & Holkema.
- ROMPAEY, E. VAN & L. DELVOSALLE, 1979. Atlas van de Belgische en Luxemburgse flora. Pteridofyten en Spermatofyten. 2de uitgave. Meise.
- SCHAMINÉE, J.H.J., L. VAN DUUREN & A.J. DE BAKKER, 1992. Europese en mondiale verspreiding van de Nederlandse vaatplanten. Gorteria 18 (3/4): 57-96.
- SCHAMINÉE, J.H.J. & S.M. HENNEKENS, 1984. Bodem en vegetatie van de Wylré-akkers (Zuid-Limburg): van bouwland naar krijthellinggrasland. De Levende Natuur.
- SYKORA, K.V., 1983. The *Lolio-Potentillion anserinae* R. Tüxen 1947 in the Northern part of the Atlantic domain. Dissertatie, K.U. Nijmegen.
- SYKORA, K.V., D. BOKELOH & A. DE BOER, 1988. De standplaats van Addertong (*Ophioglossum vulgatum* L.) in de Zevenstroom bij Craubeek. Gorteria 14 (3/4): 68-70.
- WEEDA, E.J., R. WESTRA, C.H. WESTRA & T. WESTRA, 1985. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties 1. Deventer, De Lange/Van Leer.
- WESTHOFF, V. (red), 1949. Landschap, flora en vegetatie van de Botshol nabij Abcoude. Stichting 'Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied. Baambrugge.
- WESTHOFF, V. & A.J. DEN HELD, 1969. Plantengemeenschappen in Nederland. Zutphen, Thieme.
- WEVER, A. DE, 1911. Lijst van Wildgroeïende en eenige Gekweekte Planten in Z.-Limburg, jaarboek van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg I: 29-41.
- WILLEMS, J.H., 1986. Een opmerkelijke groeiplaats van Addertong (*Ophioglossum vulgatum* L.) in Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 75: 213-215.

KORTE MEDEDELINGEN

LANDELIJKE VLINDERDAG 1993 - 10 JAAR VLINDERSTICHTING

Op 6 maart 1993 organiseert **De Vlinderstichting** haar Landelijke Vlinderdag. Het wordt dit keer een zeer bijzondere dag, omdat De Vlinderstichting in dat jaar 10 jaar bestaat!

Bij deze feestelijke jubileumdag, die gehouden wordt in de Reehorst te Ede (vlakbij NS-station Ede-Wageningen) van 10.00 tot 16.30 uur, hoort natuurlijk een terugblik op het verleden van De Vlinderstichting, maar nog

meer een blik vooruit. Andere onderwerpen die tijdens de verschillende dialezingen aan bod komen zijn:

- Resultaten van het project: Vlinders in het Nederlandse Landschap
- Monitoring van vlinders
- Vlinderplanten in de tuin
- Openbaar Groen voor vlinders en andere dieren
- Gebruik van vlindergegevens bij het beheer van natuurgebieden
- Vlinders in de Pyreneeën
- Vlinderonderzoek in België

Verder zal op deze dag een tentoonstelling met creatieve uitingen op het gebied van vlinders te bezichtigen zijn.

De deelnamekosten bedragen - inclusief koffie en lunch - voor donateurs van De Vlinderstichting f 20,-, voor niet-donateurs f 30,-. U kunt zich opgeven door vóór 15 februari het verschuldigde bedrag over te maken op giro 5134425 t.n.v. De Vlinderstichting, Wageningen o.v.v. "Vlinderdag 1993". Na aanmelding ontvangt u half februari een programma en routebeschrijving. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met De Vlinderstichting, tel. 08370-24224.

VOGELWERKGROEP "DE HAESELAAR" SLUIT ZICH AAN BIJ HET GENOOTSCHAP

Naar aanleiding van een oproep in het Natuurhistorisch Maandblad van maart 1992 heeft Vogelwerkgroep "de Haeselaar" uit Echt besloten om per 1 januari 1993 toe te treden tot de Vogelstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Vogelwerkgroep "de Haeselaar", opgericht op 10 november 1988, bestaat uit een tiental enthousiaste vogelaars die zich voornamelijk bezighouden met de veldornithologie in grote delen van de gemeenten Echt en Susteren (atlasblokken 60-21, 60-22, 60-23, 60-24, 60-33 en 60-34).

De VWG is actief op het gebied van de vogelbescherming (o.a. Kerkuil en Huiszwaluw), natuurbeheer en inventarisatie. De meeste aandacht gaat uit naar inventarisaties, zowel op eigen initiatief als op initiatief van landelijke ornithologische organisaties. Van de door de Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland (SOVON) geïnitieerde inventarisaties neemt de VWG deel aan het Broedvogel Monitoring Project (BMP), de Punt Transect Telling (PTT), de Bijzondere Soorten Projecten-broedvogels (BSP-b) en -niet broedvogels (BSP-nb). Ook wordt meegewerkt aan een Huiszwaluwinventarisatie van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) en aan trektellingen georganiseerd door de Landelijke Werkgroep Vogeltrekten (LWVT).

Resultaten van deze inventarisaties en overzichten van excursies e.d. worden elk jaar in het jaarverslag van de VWG gepresenteerd.

*Reacties naar: Jos Bontemps,
Waldflechterbaan 69, 6105 BK Maria Hoop
Tel. 04743-1608*

LIMBURG GREUN!

Op 7 december 1992 presenteerde de Milieufederatie Limburg haar cd "LIMBURG GREUN!". Een keur van Limburgse artiesten werkte belangeloos mee aan het project. Via verkoop van de cd hoopt de SML een fonds te vormen ten behoeve van de financiering van natuur- en milieubeschermingsactiviteiten in Limburg. In het verleden konden goede ideeën vaak niet worden uitgevoerd vanwege geldgebrek.

Het produkt is helemaal Limburgs. De bands

Rowwen Hèze en de Janse Bagge Band, de troubadours: Gé Reinders, Rinus Rasenberg, Sjra Puts en Herman Vleugeliers, aangevuld met bestaande nummers van Carboon en Um & Um, zorgen niet alleen voor lekker in het gehoor liggende muziek, maar ook voor humoristische, ironische, kritische en soms poëtische teksten. De meeste daarvan werden speciaal voor deze cd geschreven, zodat terecht gesproken kan worden van een gezamenlijk project.

Als rode draad is te beluisteren dat in het Limburg van nu het bronsgroen eikehout en de nachtegaal hebben plaats gemaakt voor allerlei schadelijke ingrepen in milieu, natuur en landschap. Het is echter geen nostalgische terugblik naar het verleden geworden. De boodschap luidt eerder: doe er wat aan.

Een forse portie meer groen en schone lucht is bepaald geen overbodige luxe.

Heel speciaal blijkt dat uit het nummer "Strontj" van Herman Veugeliers. Hij noemt de zaken bij de Limburgse naam, maar plat is het geenszins. Het mestprobleem, geschilderd op een manier die tot lachen dwingt en tegelijkertijd tot nadenken stemt.

De cd is gestoken in een kleurig hoessontwerp van de hand van Jack Poels, "mister Rowwen Hèze" himself. Een boekje met de teksten completeert het geheel.

Voor degenen die niet in het bezit zijn van een cd-speler worden de nummers ook op muziekassette uitgebracht.

De prijzen bedragen voor de cd f 34,95 en voor de mc f 24,95.

*Bestellingen kunnen worden gedaan bij de
Milieufederatie Limburg, Gasthuis 79,
6224 NN te Bemelen, tel. 04407-2578.*

U kunt het bedrag overmaken op giro 3023273.

PADDESTOELEN EN NATUURBEHEER

De Nederlandse Mycologische Vereniging organiseert op zaterdag 20 maart 1993 een lezingendag met als thema "**Paddestoelenrijkdom; wat kan de beheerder?**".

Ochtendprogramma:

10.30-10.40 Inleiding

10.40-11.10 P.J. Keizer:

Paddestoelen en natuurbeheer

11.10-11.50 Th.W. Kuyper:

*Belang van paddestoelen voor
het functioneren van oecosyste-
men*

11.50-12.30 E. Arnolds:

Bedreigde paddestoelen

12.30-13.30 Lunchpauze

Middagprogramma: Mogelijke maatregelen

13.30-14.00 M.T. Veerkamp:

Niet ingrijpen

14.00-14.30 B. de Vries:

Bemesten en bekalken

14.30-15.00 J. Baar:

Strooisel verwijderen

15.00-15.30 Theepauze

15.30-16.00 E. Arnolds:

Maaien en begrazen

16.00-16.30 G. Keizer:

*Paddestoelen en natuurbeheer;
enkele conclusies*

Deze dag vindt plaats in het **Internationaal Agrarisch Centrum** (I.A.C.), Lawickse Allee 11 te Wageningen.

De toegang is vrij. Belangstellenden van buiten de Nederlandse Mycologische Vereniging worden verzocht, indien zij de lunch (voor eigen rekening) in het I.A.C. willen gebruiken, zich vooraf aan te melden bij het Biologisch Station Wijster: telefoon 05936-2441.

VIERDE JAN NIJKAMP-LEZING GEPUBLICEERD

Zojuist verschenen bij de KNNV-Uitgeverij: de tekst van de vierde Jan Nijkamplezing in gedrukte vorm. Deze lezing werd op 22 februari 1992 in Nieuwegein gehouden.

De sprekers waren Prof. Dr.K.H. Voous (oud-hoogleraar aan de VU in Amsterdam) en Prof. Dr.J.B. Verschoor (voorzitter van de Raad voor Milieu- en Natuuronderzoek), die de natuurbescherming vanuit hun eigen visie hebben belicht.

De vierde Jan Nijkamplezing staat in het teken van de relatie tussen de Nederlandse Natuurbeschermingsproblematiek en de wereldproblemen. Hiermee sluit deze lezing aan bij het thema van de wereldmilieuconferentie van Rio de Janeiro. Er worden bouwstenen aangedragen voor nieuwe wegen binnen het mondiale natuurbehoud.

Professor Voous sprak onder de titel "*Natuurbescherming, omzien of vooruitkijken*". Hij verdedigde de stelling, dat het denken over natuurbehoud en milieubeleid onherroepelijk uitkomt bij de vraag naar de zin en het doel

van het menselijk bestaan. In dit kader werd ook de stelling verdedigd dat noch de technologie op zichzelf, noch bijvoorbeeld het aantal auto's de natuur bedreigen maar dat dit het aantal mensen is, zowel voor Nederland als in de wereld. Politici, kerkelijke leiders en economen gaan het probleem van de mondiale overbevolking doelbewust veel te veel uit de weg. Moedig vooruitkijken en niet weemoedig omzien was het hoofdthema van zijn lezing. De bijdrage van Professor Opschoor had de titel *"Inherente onduurzaamheid, milieu-ethiek en natuurbehoud"*. Hierin riep hij op, niet alleen voor- of achteruit te zien maar ook om zich heen te kijken. Hij kwam tot de nieuwe visie op de relatie mens en natuur en op vijf elementen die de relatie mens en natuur zouden moeten bevatten. De Jan Nijkampleringen zijn door de KNNV ingesteld om een fundamentele gedachten wisseling mogelijk te maken over achtergronden en grondslagen van natuurbehoud in de huidige samenleving. Dit voor een forum van belangstellenden en van mensen die op politiek en bestuurlijk niveau het beleid mede beïnvloeden of bepalen.

De uitgave telt 32 bladzijden en is te verkrijgen door f12,50 + f4,50 verzendkosten over te maken op giro 13028 t.n.v. KNNV Uitgeverij te Eindhoven, onder vermelding van: "4e Jan Nijkamplering".

J.A. NIJKAMPPRIJS-1992 VOOR TIM VAN DEN BROEK

De J.A. Nijkamp prijs-1992 van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging is onlangs toegekend. De eerste prijs viel ten deel aan Tim van den Broek (20 jaar) uit Arnhem voor zijn inzending *"De geelbuikvuurpad in Zuid Limburg"*.

Tim van den Broek is voor ons Natuurhistorisch Genootschap inmiddels geen onbekende meer.

De J.A. Nijkamp prijs is een door de K.N.N.V. ingestelde prijs om jongeren tot 25 jaar te stimuleren de natuur te bestuderen. De prijs wordt elke twee jaar op voorstel van een deskundige jury uitgereikt.

DIA-LEZINGEN MILIEU- GROEP VOEREN

De Milieugroep Voeren verzorgt in het voorjaar van 1993 weer een aantal dia-lezingen:

- * vrijdag 12 februari: *"Bijen"* door Mw. Maurer. Deze lezing zal plaatsvinden in de "Potpourri", Schophem 318 te 's-Gravenvoeren.
- * vrijdag 19 maart: *"Paddestoelen"* (vnl. in Voeren) door Dhr. H. Hodzelmans.
- * vrijdag 16 april: Dia-varia (eventueel ook video).

Alle bijeenkomsten vinden plaats in herberg "De Swaen", Kinkenberg 188 te 's-Gravenvoeren (uitgezonderd vrijdag 12 februari) en beginnen om 20 uur.

We hopen u massaal te mogen verwelkomen!

Voor nadere informatie (of aanmelding als lid) kunt U terecht bij het secretariaat, gevestigd bij:

Lieve Ramaekers-Vos
Dorpsstraat 3i, 3792 Sint-Martensvoeren
België
tel. (vanuit Nederland): 09-3241810647

BOEKBESPREKING

LIKONA JAARBOEK '91

JAN STEVENS (eindred.). Hasselt (België), Provinciaal Natuurcentrum, 1992. Uitgegeven door de Provincie Limburg, afd. Culturele aangelegenheden, Provinciaal Natuurcentrum, Zuivelmarkt (Begijnhof) 33, 3500 Hasselt (België), tel.: 011-210266.

Het boek (D/1992/3569/3), omvat ongeveer 120 pagina's met tekst, tabellen, grafieken, kaarten en kleurenfoto's en is o.a. te verkrijgen aan de receptie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht voor de prijs van f20,-. Het boek is ook te bestellen bij het Publicatiebureau van het Natuurhistorisch Genootschap door overmaking van f25,- (f20,- + f5,- porto) over te maken op Postrekening 429851 t.n.v. Publicatiebureau Natuurhistorisch Genootschap te Melick o.v.v. "Jaarboek LIKONA".

Het jaarboek van LIKONA is verschenen. Dat lijkt wel de balans van een zeep- of koekjesfabriek of zo. Maar niets is minder waar; het is voor de lezers van het Maandblad een aanbevelenswaardig schrijven, hetgeen uiteraard om enige uitleg vraagt. "LIKONA" staat voor "Limburgse KOepel voor NATuurstudie", zeg maar de Belgische variant van ons Natuurhistorisch Genootschap, weliswaar minder oud, maar niet minder levend en zeker anders. In elk geval is hun jaarboek veel hipper en moderner (o.a. van uitvoering en presentatie) dan onze maandelijks uitgave.

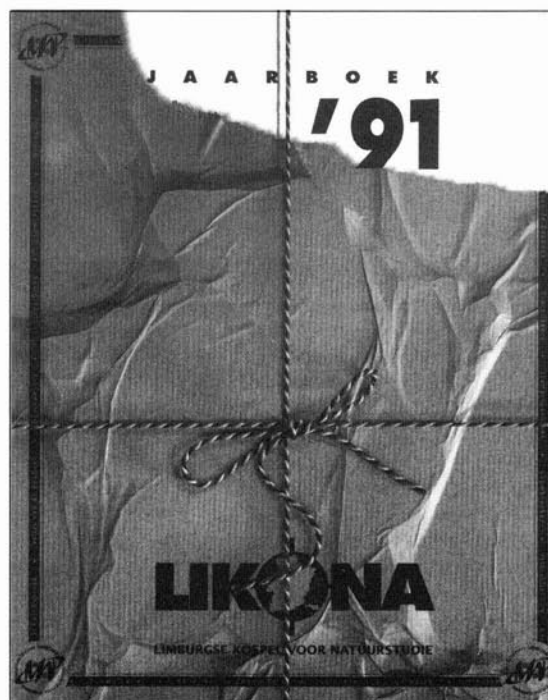
De uitgave werd geredigeerd door medewerkers van het Lisec (Limburgs centrum voor natuuredu-

catie dat in het Natuurcentrum te Hasselt zetelt) en omvat de resultaten van tientallen onderzoeken en onderzoekjes die in de loop van het jaar 1991 zijn verschenen en die betrekking hebben op het (Belgisch) Limburgse natuurgebieden.

De variatie van onderwerpen is erg groot: het jaarboek opent met acht artikelen op het gebied van landschapsoecologie (de Zwarte Beek), flora (twee soorten Glaskroos herontdekt, mosflora van de rieten daken in het Openluchtmuseum Bokrijk), insecten (dagvlinderbeheer, een nieuwe zweefvlieg voor Vlaanderen), vissoorten in het Albertkanaal, vogels (Kerkuil) en zoogdieren (vleermuizen in mergelgroeven), elk met een omvang van enkele pagina's.

De tweede helft van het jaarboek bestaat uit korte mededelingen, zoals ook wij die plegen op te nemen in ons Maandblad. Ook hiervan is de variatie zeer aanzienlijk en, wat toch wel het vermelden waard is: diverse korte mededelingen zijn ontleend aan langere artikelen uit ons Maandblad.

Het hele jaarboek zou je kunnen vergelijken met

een "meer-dan dubbeldik-nummer" van ons maandblad. En dan van de concurrent! En voor een concurrerende prijs!

H. Hillegers